

368

פרוטוקול מספר 10/א

מישיבת הוועדה לענייני פנים

שהתקיימה ביום ג', כ"ה בשבט תשט"ז - 7.2.56

בשעה 08.40

משתתפים:

- י. ריפתין - היו"ר
- ע. אסף
- ד. הקטין
- ד. הכהן
- ס. חזני
- י. ישעיהו
- ח. לבדאו
- ש. פרלשטיין
- ש. שורש
- י. שופמן

מזמנים:

- שר החקלאות - ק. לוז
- חבר הכנסת מ. אולמרט
- מר אדמוני - מחלקת ההתיישבות, בטדר-הסוכנות היהודית
- לסעיף 2

סדר-היום:

1. הצעה לסדר-היום - גילוי השחיתות
2. המשך הדיון בבעיית ההגדרה העצמית בהתיישבות

היו"ר י. ריפתין: פותח את הישיבה.

ברצוני להתייעץ עם חברי הוועדה בנוגע לסעיף שאני מציע לכלול בדיוני הוועדה: ענין גילוי השחיתות. אנשים שונים מספלגות שונות אומרים שיש ריבון בארץ על גילוי השחיתות, התעשרות בלתי חוקית וכדומה. לא כדאי להשאיר את הענין הזה לאנשים בלתי-מוסמכים ולעתונים בלתי-מוסמכים. אינני יודע אם ועדת-הפנים היא המוסמכת לכך, אבל אני חושב שאנו יכולים לטפל בדבר, אם כי אינני יודע איזה שר בממשלה הוא המוסמך לטפל בענין זה.

י. ישעיהו:

לי נראה שוועדת-הפנים היא המוסמכת לטפל בענין, מאחר שהיא המטפלת בענייני משטרה. אבל השאלה היא: כיצד נתחיל בדיון? אילו היה משהו מציע הצעה לסדר-היום, היה המצב שונה. אפשר להציע זאת כהצעה לסדר-היום בוועדה, אבל אז צריך להציע זאת בצורה קונקרטית, למשל: בירור ענין שורת המתנדבים, וכו' היתה מתפתח שיחה כללית על הנושא.

ש. פרלשטיין:

שורת המתנדבים היא גוף פרטי ואין לנו יכולים לדון בה כאן. אפשר לדון על הודעתו של מר שרף לפיה יפוטרו כל פקידים שמשלה שיתברר כי הוא משתייך לשורת המתנדבים.

ע. אום:

לא יכולה להיות לנו כל התנגדות לדיון כאן. ברור שכולנו מאוחדים נגד השחיתות. אבל על דרכים להילחם נגד השחיתות צריך כבר לדבר במונחים קונקרטיים. המציעים חייבים גם להציע הצעות לסיכום הדיון.

היו"ר י. ריפתין:

אם איננו טועה יש במצע הממשלה העקרון של מלחמה בגילוי השחיתות. אינני מתכוון להרצאות בוועדה על נושא זה. כוונתי לבוא בדברים עם הממשלה ולבקש ממנה עצה בניהול הדיון. מוטב שלא נתעלם מענין זה. כוונתי לא לנגוע בשאלה מסוייטת. אם חברי הוועדה ירצו לברר עניינים כמו שורת המתנדבים - יציגו שאלות כאלו לפני.

ישיבת ועדת הפנים
7.2.56

א.ב.

היו"ר י. ריפתין:

המטשלה בעת הדיון. כחנתי היתה להציע למטשלה בענין זה שימוף-פעולה קונסטרוקטיבי.

ש. שורש: מה יכולות להיות המסקנות של דיון כזה? הייתי מציע להטיל על היו"ר שינסה לגבש משהו קונקרטי. מוטב שהדיון יתקיים מסביב לשאלה מסויימת כלשהי.

ע. אסף: אני מציע שהכותרת של הדיון תהיה: ועדת-הפנים מבקשת מהמטשלה שתמסור לה באילו דרכים היא חושבת לפעול בקשר עם הסעיף הנוגע בדבר בקווי-היסוד.

את העובדה

ח. לנדאן: אני רוצה לציין בשמחה רבה/שהיו"ר העלה בעיה זו פתוך יזמתו הוא. כמובן שמצדנו לא תהיה כל התנגדות לדון בענין זה כאן. מבחינת התקנון יכולה כל ועדה לדון בכל נושא שהחברים הסכימו עליו. הקושי הוא במה שנדון. וכבר הסתמן כאן משהו חסור בדבריו של חבר הכנסת ישעיהו שהציע להעמיד לדיון את ענין שורת המנדובים. תתכן אפוא מגטה הפוכה בדיון זה. אם יש גוף בלתי-מפלגתי במדינה העוסק בדברים אלה - בטפלים אליו כאל "גילוי שחיתות". הדיון הוא בוודאי קשה כי הסדובר הוא לא בשחיתות פרטית אלא בשחיתות ציבורית. דעתי בענין זה ברורה: הענין מתחיל מהמטשלה.

אם אנו רוצים לדון באמת בשאלה זו ולהסתמך על חומר עובדתי כלשהו - הייתי מציע להזמין את מבקר המדינה בדוחות שלו יש סעיפים בנוגע לטוהר המידות. נשאל אותו מה חקר ומה הן הצעותיו. בעקבות זה נוכל להתחקות אולי אחר משהו. הפתיחה של מבקר המדינה תוכל לשמש לנו התחלה לדיון.

היו"ר י. ריפתין: הסדר הטוב מחייב שאבוא בדברים עם המטשלה ואתייעץ אתה על הפרוצידורה של הבירור. כל ההצעות שהושמעו כאן, יובאו לפני המטשלה, ואז נקבע את הדרכ המוזמנים.

הרוזנט: להעמיד לדיון בוועדה את השאלה: באילו דרכים עומדת המטשלה לפעול בקשר עם הסעיף בקווי-היסוד בנוגע למלחמה בגילויי שחיתות. היו"ר יבוא בדברים עם המטשלה ויתייעץ אתה בנוגע לפרוצידורה של הבירור.

2. המשך הדיון בשאלת ההגדרה העצמית בהתישבות

שר החקלאות: העליה להתישבות היא ענין יותר להסתדרות הציונית ולמחלקת ההתישבות של הסוכנות, ולכן לא אגע בשאלה זו עתה. זהו נתון.

לדעתי צריכה הוועדה לחוות את דעתה על אותן התופעות שגרמו לאקטואליזציה של הבעיה, העובדה שגוף פוליטי מטמטש לרעה במצב המסוכסך בישובים שונים על רקע של התפצלות עדתית או משפחתית. הוועדה צריכה לקרוא לגופים הנוגעים בדבר להימנע מכך, כי הדבר מביא להרס הישובים.

אינני מניח שישוב חדש יכול להגדיר את עצמו מתוך הכרה וללא קשר עם יחסים אישיים בתוך הישוב. בערך חמש שנים עוברות מיום עלותו של ישוב על הקרקע עד להתבגרותו. עד אז הוא משוחרר ממסים וכו'. השתייכות לזרם כלשהו כלל אינה קובעת את ההשתייכות הפוליטית של הישוב ושל חבריו. ב-1929 החליטה המועצה החקלאית של ההסתדרות שישוב יכול לעבור מזרם אחד לשני לאחר שהצביעו בעד ההעברה שני-שליש או 3/4 מבני המקום, וההצבעה הזאת צריכה לחזור כתום תקופה מסויימת, כחצי שנה. לא אציע כאן תאריכים מדוייקים. אבל יש ללכת בערך בדרך זו לגבי הישובים החדשים. על-כל-פנים אין להקל על העברה מאותן ההסתדרות.

א.ב.

ג. המסקנות:

אני משתייכת לזרם התישבותי שעבר עליו פילוג לא סדור, ודבר זה היה צריך ללמד, לדחי, את כל הארץ. הייתי רוצה לשמוע על ההתפתחות האחרונה שחלה במושב יבון, כי הדיון איננו מופשט אלא קונקרטי. אנו, אנשי הקיבוץ-המאוחד, חשבנו שאין להכניס אנשים אלה שהכרתם עדיין איננה בשלה לגוף שהוא מוגדר גם באופן פורמלי. כי האם יודעים האנשים הללו שהם מצטרפים למשל דוקא לאיחוד המושבים? הם אינם יודעים לאן מצרפים אותם. לדעתי כל אותה פעולה של השליחים המביאים את האנשים לארץ כבר לא תוך גוף מסויים מכניסה אנדרלמוסיה בקרב הישוב הזה. ופעולה זו יכולה להיות הדרכתית בלבד, כי איט לא יוכל להכריח סדרין במושב מסויים לפעול בניגוד להשקפתו ולרוחו כשהוא נתקל בבעיה מסויימת.

במשך השנים נוצרה אצלנו מציאות ידועה. אני טוענת שיש לעשות הכל כדי לא לפלג את הישוב הזה. הייתי מצטרפת להצעתו של שר החקלאות לחכות חמש שנים ולנסות לא להחריף את היחסים. צריכה להיות כאן תבונה רבה מאד מצד הגופים הפוליטיים שאליהם טוענת המתישבים שהם משתייכים.

במידה שאפשר עוד לשאת את המצב באותו מקום, אני פונה לנוגעים בדבר ומבקשת שלא נגרום עכשיו לקרע נוסף ולפצע שאיננו מגליד כל-כך מהר. אם האנשים באותו מקום הגיעו כבר לקשר כלשהו בין האנשים והאדמה - בל נבוא להרוס זאת עכשיו.

ד. אולמרט:

אני מציע שאמסור כאן לחברים על ההתפתחות האחרונה שחלה במושב בימים האחרונים, ולאור זה אולי יובהרו דברים נוספים.

ה. ריפתין:

אינני יכול לקבל את הצעתו זו של חבר הכנסת אולמרט אינפורמציה אובייקטיבית יכולה למסור לנו במקרה זה רק המולקה להתישבות. חבר הכנסת אולמרט הציע הצעה לסדר-היום. הוא יכול לספר בוועדה מה שהוא רוצה. אבל לשם אינפורמציה מסויימת נוספת יש לשמוע את העוסקים בדבר. חבר הכנסת אולמרט איננו יכול להיות כאן מקור האינפורמציה הרשמית.

ו. לנדאו:

מה שנעשה בענין זה הוא ההיפך ממה שקרוי חופש ההתארגנות. כי למקום הוכנס גורם חדש: המשטרה. היא התחילה לארגן את המקום. אני סבור שאנו מתרחקים מהמשטרה. המשטרה הוציאה בלי להתיישב, בתוכם נשים הרות, והסיעה אותם מתחם כמה קילומטרים והשאירה אותם בלי לה על הכביש.

עד עצם היום הזה אנו נושאים אתנו סגור טרום-סדינותי. לפני שקמה המדינה היו חיינו הציבוריים - בתוכם העליה, ההתישבות, העבודה וכו' - בחזקת נכס לא לאומי אלא נכס בין המפלגות, הכל היה מחולק אצלנו לפי מפתח מפלגתי: סרטיפיקטים, התישבות, עבודה, המושבים הללו לא השתנו בחיינו גם לאחר קום המדינה. פרט לענין העליה אשר קיבלה סמדים כאלה שהיא בדרך-כלל עליה קסטרופולית והיתה לכל-דכפין - אם כי גם בה היתה יד להפסקתה. בהתישבות קיימת השיטה המפלגתית עד עצם היום הזה, אם כי סמדיה שוננו לחלוטין. ייתכן שתפקידים אלה היו אז יותר טתאימים, אם כי גם אז היו מסלכתיים. אבל אז נעשו הדברים בתוך חוג משפחתי צר יותר. היום המצב שונה. ההתנהלות והשאיפה לעלות על הקרקע היא בעיה בעלת אופי שונה לחלוטין.

מבחינה פורמלית קשה לנו לדון בשאלה זו, כי היא נתונה במסכותה של הסוכנות. גם זה אומר "דרשני". טוור במקצת שפעולה כזאת, שהיא אליבא דכולם אחד התפקידים החשובים ביותר של המדינה ובנינה מבוצעת מבחינה מהותית, תכניתית ומעשית ע"י גוף של המדינה בתור שכזאת, ולטוטרותיה אין כל פיקוח וכל השפעה על כך. כוח אדם ומיליונים לירות מתבזבזים בענין זה, הממשלה, הסוכנות, המפלגות, ההסתדרות - כל אחד מטפל בענין ומבזבז כסף ומחבל בתכנית. אין בדעתי לפגוע כאן בפעולה כלשהי שנמסרה מבחינה ביצועית לסוכנות. אבל לא ייתכן להשאיר זאת ללא ביקורת ציבורית - והרי על הסוכנות אין למעשה ביקורת איבורית על פעולה יום-יומית, וכל הישר בעיניו יעשה.

ח. לנדאו:

יהיה עלינו להגיע לנורמליזציה, לטובת העניין, ללא כל פגיעה בסמכות ובשטח פעולה שנמסר לידי מישהו, כי בתורו שיש בפעולה אספקטים שאין אנו יכולים להפקירם לסמכותה הבלעדית של הסוכנות. מתברר ששטח-פעולה זה נוגע לחופש האזרח ולחופש הדעה וההתארגנות. שיטת ההתיישבות המפלגתית הקיימת עד היום יצרה בארץ עובדה לגבי חלק ניכר של האוכלוסייה. היא יצרה גיטאות, בתי-סוהר וטנזרים סגורים לחלוטין. והכוונה ברורה. אשם נמצאים במחנות סגורים כשיש עליהם שליטה מוחלטת באמצעות לחץ כלכלי, ואין חופש המחשבה ואין חופש פעולה. אינני חושב שמן הצורך להרבות בדוגמאות בשטח זה - יש דוגמאות לעשרות. יש עשרות בקודות השייכות לתנועת המושבים ובהם מתיישבים חברים שלנו מצפון-אפריקה - אשר התנחלו שם משום שזאת היתה ההתנחלות היחידה - מפחדים עתה לבוא איתנו בקשר, ואנו איננו יכולים לבוא איתם בקשר שם. ויש בין האנשים במקומות אלה גם בעלי-הכרה. אנשי צפון-אפריקה הם בעלי הכרה. אלה שבאו בשנים 53-1950, הנוער שלהם הוא בעל הכרה. והוא נמצא בטנזר, והוא מדוכא ברוחו וכנוול.

הייתכן? הדי למעשה הסבב עתה הוא הרבה יותר גרוע ממה שהיה לפני קום המדינה. הפעם אמרו מפא"י והפועל-הסזרחי: נסדר את המושבים בהתיישבות, ונחלק בינינו את האחוזים. טיימתם עסק עם רבנות בני-אדם ביניהם - ותם ונשלם. אני כמובן כופר בעיקר שנתקבל פה שאיש בלתי-חתי לא יכול לדור בכפיפה אחת עם איש דתי. כי היכן אנו חיים? ביטי-הביניים? בקיבוץ חיים לגור רק אלה שהם בעלי דעה אחת? גם זוהי סכת-מדינה, כשסוחטים מהציבור מיליונים ומחלקים מיליון-וחצי לאנשים שאינם יכולים לדור בכפיפה זה עם זה. ועין-חרוד עלתה סלידה. האם לא יכולים לדור יהודים ביחד מבלי שתהיה חשיבות להכרתם הסוציאלית או הדתית? לפי שיטה כזאת נצטרך בטופו של דבר לחלק גם את תל-אביב, חיפה ופתח-חקה.

הגענו להגדרה הזרמית, והטענה היא: תנועת המושבים איננה תנועה פוליטית. זוהי תנועה לשם-שמים. פלא הוא באמת שכולם שם מצביעים עבור מפא"י. על-כל-פנים, לכנסת השניה הצביעו למעלה מ-90% מהם בעד מפא"י. ומדוע? האם הם כולם בעלי הכרה?

ע. אסף: ובינון כולם בעלי-הכרה?

ח. לנדאו:

אין אנו אומרים שמבחינה זו אצלנו הכל שפיר. אנו שוללים את השיטה הזאת מיסודה. תנועת המושבים היא תנועה של מפא"י. אינני אומר שמבחינת ההתיישבות כל פעולותיה רעות. להיפך. אנו יודעים לציין ולהוקיר כל פעולה טובה הנעשית. אבל ביסודו של דבר: לא זו הדרך. בשאיפה להעלות את האדם בישראל - והמדובר הוא בציבור שבא מארצות נחשלות - החדרת הערך של זכויותיו כאזרח חפשי בארץ הזאת יסוד-היסודות היא להתעלותו. כי אם נחזיק אותו סגור בטנזר - אני חושב שהוא לא יתקדם לעולם. כאשר ירגיש את החופש ואת האפשרות - אז יתקדם.

קיים אצלנו "המס-דייט", כפי שאמר מר וייץ, ובתוקף זה אתם רוצים לעשות את המלאכה כדלה - ולא לשם שמים גרידא. ועובדה היא שלזרטי התיישבות אחרים, גם כשהם רוצים, אינכם מאפשרים לעשות את הפעולה הזאת. והסיבה היא כי זה נותן לכם אפשרות לשלטון על העולים החדשים חסרי-ההכרה הפוליטית. וזהו פשע הנעשה גם כלפי המדינה וגם כלפי העולים החדשים הללו.

והרי העניין מסומן כולו ע"י המדינה. גם הכסף, גם הקרקע, המים, השליחים - הכל של המדינה, והנשל על אזרחי המדינה. ואתם באים למוכך ואומרים: תנו לנו את האנשים. בדיוק אותו דבר קרה עתה עם הנפט: האמצעים - של המדינה; והרווחים - שהם יכולים להיות כספיים או פוליטיים - הם של המפלגות.

גם ההכנה לקליטה, גם העליה וגם המימון לא נעשים ע"י הזרמים הללו. רבים אחרים מוכנים לעשות זאת, וגם כשהם שוללים את הדרך הם עלו עליה כיום בליט ברירה. והגיע הזמן שהדרך הזאת תיפסק; שהטנזרים ייפרצו ושכל הפעולה הממומנת ע"י המדינה תבוצע על-ידה.

א.ג.

ח. לנדאו:

המפלגות כיום אינן מוסיפות לפעולה זו שום דבר. ואם יגידו לי: החומר של המדריכים שהוא הכרחי לארגונם טובא ע"י המפלגות - אני סבור היום שהנוער הישראלי איננו בענה עוד ברצון לצו של פעולה מפלגתית. אני בטוח שאילו היתה הקריאה למדריכים להיחלץ לפעולה זו ולעזור להתיישבות של עולים חדשים יוצאת מהמטלה, מגופים ממלכתיים - ההיענות לה היתה גדולה יותר. הנוער הישראלי מאבד לאט-לאט את אמונו בסבנה של שלטון המפלגות בארץ.

יש כמובן מושבים בלתי-מוגדרים, וטוענים שהם לא הצליחו. ברור. כי היו מעוניינים שאלה לא יצליחו. אני מכיר מושב אחד בפרוודור ירושלים - המושב מטע על-יד מבואות ביתר. לא ניתן לו כל טיפול, והוא נעזב. אני חושב שהגיע הזמן להפסיק את הנוהג הזה ואת הדרך הזאת. אינני חושב שתימצא מפלגה בארץ שתסכים לעובדה שאין היא יכולה להגיע לרבות רבות של אנשים ולהשמיע את קולה באזניהם. אנו רצינו לבוא לדגניה, ופנינו לשם. התנועה שלנו רצתה להסביר שם את מצעה לפני הבחירות. לא נתנו לנו. אני חושב שזוהי תופעה רעה מאוד במדינה. כי מה הפחד? בניח שאין כל חשש בדגניה, אם כי אני סבור שגם שם יש "חשש". אנשי דגניה עשו משהו לפני שנה שמעולם לא העליתם על דעתכם לפני כן שיעשה. אבל החשש הזה בוודאי קיים לגבי מקומות אחרים.

הצעתו היא אפוא: קודם כל יש להבטיח מהיום ואילך אפשרות של חיים פוליטיים מלאים וחופש בכל המושבים הקיימים בארץ. הורידו את המחסומים, את החומות הקיימות.

שנית: אני מציע שמעתה תהיה ההתיישבות כולה התיישבות ממלכתית אשר תבוצע לא באמצעות זרמים אלא באמצעות הסוכנות הממכנות ומממנות את הכל בלאו הכי.

שלישית: לגבי המושבים הקיימים, תינתן להם זכות ההגדרה העצמית כעבור שנתיים להימצאותם בארץ. אלה שעלו לפני שנה על הקרקע - נחכה עוד שנה. אבל בינתיים נפתח אל הזולות. יש שם אנשים חיים שאינם נכס מפלגתי.

ש. שורש: לי ברור שלא יכולה להיעשות התיישבות ממלכתית. אין כל אפשרות לדבר הזה, מפני שאינני רואה מי יהיה הנושא שיעשה את ההתיישבות הזאת אם תהא ממלכתית. התיישבות ממלכתית תיעשה ע"י פקידות. אני מעריך מאוד את עבודת עובדי הסחלקה להתיישבות של הסוכנות. הם יכולים לעשות הרבה בשטח ההתיישבות. אולם חבר הכנסת לנדאו התעלם מגורם אחד: חינוך חברותי. וסי שמצוי אצל בעיות התיישבות יודע מה ערכו של חינוך וגיבוש חברותי. ודבר זה לא ייעשה ע"י מסגרת ממלכתית וע"י פקידות. מושב-עולים הוא מסגרת חברותית, וסוד הצלחתו הוא בגיבושה. בלי הגיבוש החברתי יתפורר המשק.

יש אפשרות לכל המפלגות לפעול במושבי עולים. הדלת אינה בעולה, ותוצאות הבחירות מוכיחות. אולם אין אפשרות שמפלגות יפעלו להריסת החינוך החברותי - ואני מדגיש: יש הבדל בין חינוך חברותי וחינוך פוליטי. ודוגמא: אם אנו רוצים שישנוק ישווק בצורה קואופרטיבית ושיווק מאורגן - לא נסכים שיבוא מישהו ויאמר: מכרו את תוצרתכם לסוחרים. הגדרת הישובים נעשתה ע"י ההסתדרות הציונית המוסרת לזרמים התיישבותיים מוכרים בארץ אשר הוכיחו את עצמם בשדה ההתיישבות, את חינוכם של המתושבים בדרך ידועה, בדרך חוקית ובדרך מוסרית. ואין לדבר זה כל שייכות לעניינים פוליטיים. בענין פוליטי יכול כל מתישב לעשות כל דבר. אולם לגבש מסגרת חברותית - מוסרים לזרם התיישבותי. יש לי ספק אם הדרך שאתם דורשים תביא להצלחת ההתיישבות. והרי החשוב ביותר הוא שתהא התיישבות. ואם הסדובר הוא על אמצעים לאומיים ועל כסף - ציבורי - הרי הגישה צריכה להיות: כיצד לדאוג לכך שהאמצעים הציבוריים הללו יהיו במסגרת ובתנאים שלא יבוזבזו? אני מתחיל לתאר לעצמי תמונה של מושב-עולים כאשר ייפתחו בו 5-6 טניפי מפלגות. יכול להיות שיהיו שם סניפי מפלגות - אבל חקלאות והתיישבות לא יהיו בו.

אני חושב בחבר הכנסת לנדאו שאין לו נסיון מספיק בענין זה. אני חושב גם שלחבר הכנסת אולמרט יש פחות נסיון מאשר לאנשי תנועת המושבים. מותר לי לחשוב. אם לתנועת המושבים יש מעע עם כ-150

ש. שורש:

מושב-עולים - הרי נסיונה הוא גדול יותר מזה של תנועה שיש לה שנים-שלושה מושבים.

לא קשה להעביר מחלוקת במושב עולים. האנשים בהם הינם יוצאי גלילות שונות ויש בהם "חמולות" שונות, וקל מאוד לתת לזה רקע מפלגתי. מבחינה מפלגתית יהיה אולי הדבר הזה בסדר גמור, אבל לא יהיה זה "העלאת האדם". כי האנשים יעזבו בסופו של דבר את ישוביהם כי לא יוכלו להתקיים ולעבוד בהם, למרות הדימוקרטיה המדומה שמהיה אז.

יש להבדיל אפוא בין חינוך-חברותי הנמסר לטסגרת התישבות מסויימת, ובין אפשרות של פעולה פוליטית. בבחירות לכנסת ולועידת ההסתדרות ובכל בחירות אחרות היה חופש של פעולה פוליטית. גם לאחר הבחירות לא רדפו איש. ואם היו עולים במושבים כלשהם שחשבו שיש להסיק מסקנות ידועות - לא נתנו להם לעשות זאת. היתה דרישה מטעם תנועת המושבים לא להסיק מסקנות כלשהן, ולא קרה שמישהו ייאלץ לעזוב בגלל תוצאות הבחירות.

מסקנתנו הראשונה אפוא צריכה להיות: הפרדה בין הגדרה עצמית של עולים להתישבות ובין ההגדרה העצמית של ישוב שהוא קיים. לא נדון כאן באיזה ספתח קבעה המהלקה להתישבות, ולא בענין הגדרת מועכבים להתישבות.

שנית: במסך חמש השנים הראשונות לא יוכל שום ישוב לעבוד מטסגרת חברותית של צורה התישבותית אחת לשניה. אנו חושבים ששנתיים אינן מספיקות לכך. אני רוצה שיוחלט שקיבוץ לא יכל ליהפך למושב ולא יוכל לעבוד מזרם אחד לשני במסך חמש שנים מיום עלותו.

והצעה נוספת: לאחר חמש שנים יכולה להיות החלטה ברוב של שני-שליש. אם שני-שליש יחליטו שהם עוברים - יש ברשותם לעבוד.

אני מציע שבסיכומינו תיכלל פניה לכל המפלגות ולזרמים ההתישבותיים שלא לפעול פעילות פוליטית יתרה בתוך מושבי-העולים, אלא בנוגע לבחירות. לא להביא ליצירת סניפים, כי לדעת הדבר הזה הוא בנפשה של ההתישבות החדשה.

היור י. ריפתינ:

אני מודה שאיבני בקיא במידה מספקת בשאלה זו, והייתי רוצה ללמוד כמה דברים. נראה לי שאין למצוא קנה-מידה מושלם להגדרה עצמית של המתישבים בשלב הראשון, כשהם באים ארצה. ונדמה לי שאינן ברירה אלא לסמוך פחות או יותר על המציאות הסורכבת הקיימת בענין זה עד כה. בענין זה הייתי מוכן לקבל את הנוסח של חבר הכנסת שורש שלא נטפל בשאלה זו. היא נמצאת בתחום שיפולה של הסוכנות איבני יודע גם אם אנו מוססכים להיכנס לשאלה זו. רציתי לומר דברים אלה בנוגע להגדרה העצמית בשלב הראשון, אם כי אין אני רואה את המצב בשטח זה כאידיאלי. איבני יודע אם הוא יכול להיות אידיאלי.

נדמה לי שמוסכם ע"י כולנו שיש צורך לקבוע כעבור תקופה סינימלית תאריך שני להגדרה עצמית. ואם זה מוסכם - לא יכול הדבר להיות שרירותי וכפרי ויין לתת מקום לסיבוכים ולאינטריגות כלשהן. הדבר צריך להיות ברור ומוגדר גם מבחינת הזמן וגם מבחינת הנוהל. התקופה שצריכה לעבור מיום עלות המושב ועד לאפשרות ההגדרה צריך שתהיה מתקבלת על הדעת.

יש דבר נוסף שאיבנו ברור כל צרכו, והוא ענין התאים המפלגתיים. אין ספק שתאם מפלגתיים יכולים להיות נושא של התערערות חברותית של ישובי-עולים. אבל בכל זאת נשאלת השאלה: עם ישראל הוא עם סמולח ופוליטי מאד. ואפילו העולים החדשים, כמה זמן יסכימו להשאיר "פרימיטיביים"? במלחמת-בחירות מסתבר שגם אצלם יש ויכוחים וכו'. והשאלה הנשאלת אפוא היא: האם צריך לקבוע מועד זהה להגדרה עצמית ולאפשרות של חיים פוליטיים דימוקרטיים? צריך לחשוב פעמיים לפני שמחליטים שבמסך חמש שנים של קיום מושב, שבתקופה זו יכולות להיות פעמיים בחירות, לא יוכלו התושבים להתקשר למפלגה כלשהי, בתנאים הקיימים כיום בארץ. אם מתברר כעבור תקופה ידועה שיש במקום תא מפלגתי, אפשר ללכת בדרך של הסדר ומו"ם על סידור וחילופים. עכ"פ, לא נראה לי שאפשר לדחות זאת במסך 3-5 שנים.

היו"ר י. דיפתין:

וענין נוסף הוא ענין הבחירות. כולנו מודעים שיהיה אשר יהיה - כשיש בחירות יש לאפשר לישובי עולים - והמזכיר הרי רק בישובי-עולים - לקבל הסברה ולאפשר להם הצבעה ללא סנקציות.

יש כאן פניה לספלגות. אין ספק שייתכנו מצבים בישובי-עולים בהם ינצלו מפלגות לרעה בקודת-תורפה חברותית במקום. יכול גם לקרות שמפלגות ינצלו לרעה את השמעתן. שמענו כאן כיצד מתקשרים אנשים למפלגות באופן מקרי כדי לטצוא מחסה לריבנות משפחתיים וכו'. צריך שבין האנשים העוסקים בהתיישבות יהיה דיין-ודברים עם מישהו שיוכל לבדוק שההתקשרויות לא תהיינה על רקע חברותי אלא מפלגתי טהור.

ודבר אחרון: המגמה הכללית. בענין זה שמענו מפי חבב הכנסת אסף הגדרה של מגמה כללית: את כל הדברים הללו יש לדאוג כתקופת מעבר עד למצב שלגבי מושבי-עולים לא יהיו זרמים אלא יהיה זרם אחד שמתוכו יוכלו להיות ישובים בעלי הגדרות פוליטיות שונות. שמענו בענין זה הגדרה שניה מפי חבר הכנסת חזני: שלגבי אנשים המתיישבים הרוצים להיות בארצה דתית מודגשת, רדיקה במסגרת הכללית הזאת להיות אפשרות כזאת. אני כשלעצמי אינני רואה סתירה בין שני הדברים. כי חבר הכנסת אסף השתטח בטוב יותר כולל. לגבי המגמות הכלליות נראית כאן אפוא התקרבות. ואם הסיכום שתקבל הוועדה יהיה מאוחד - הוא יכול גם להיות גורם מחנך חשוב בתוך ההתיישבות החדשה.

מ. אולמרט:

אני כופר בכך שתנועת המושבים או גוף אחר כלשהו מייצג היום מגמה חלוצית. אין אני יודע בכלל מה הם סימני ההיכר של "מגמה חלוצית". אשר לענין עצמו - אתם טוענים שכל ענין ינון אינו אלא על רקע של ריב משפחתי. עתון "דבר" כתב לפני כמה זמן על מושב עזריקס שסם יש אנשים רבים שתנועת החרות, ואילו תנועת-המושבים "גברה על תנועת החרות" וחיסלה אותה במקום. האם בעזריקס אין זה ריב של "חמולות"? אין אני רשאי לשאול מאי עזריקס אם הצטרף לתנועת החרות טרם שיש לו ריב עם מישהו. גם "דבר" לא עשה כן. ומדוע בעזריקס סותר ובינון אסור? אם לא תגלו כל הבנה לענין - הרי זה ינון ועזריקס היום ומקומות רבים אחרים מחר. ברור שיש תמיכה במקום. וכי באיזה מושב קיבלנו רשות להופיע באסיפת-בחירות?

לזרמים בהתיישבות היה פעם טעם אחר - וגם היום יסנו. כי אצלנו זהו אידיאל חברותי ומדיני. אני יודע שנהלל לא היתה קטה אילו לאנשים לא היה אידיאל זרמי-ההתיישבותי. אבל אין להעביר זאת לא לעזריקס ולא לינון ולא למאתיים ישובים שקמו אחריהם. אין סוג קשר בין החינוך שאדם מדברים עליו ובין זרמי-ההתיישבות. נרגע שאמה יוצר זרם התיישבותי בשביל ינון ועזריקס - אתה מעמיד את מפעל ההתיישבות כולו מבחינת החקלאות בסכנת הרס.

ואל תזלזלו בחומר האנושי הזה. סוחחתי עם אנשים. ודוקא על בעיות פוליטיות. באתי למקומות ורציתי לדבר עם האנשים על בעיות חקלאיות, הן הם דרשו לשמוע דוקא מה נעשה בכנסת. הם מכירים לא רק את הסם "מינון", אלא גם מה קרה סם. אינני כופר בכך שתנועת המושבים עושה עבודה טובה. אבל אני דורש משהו שמתכיר גם אחרים יכולים לעשות עבודה טובה. והרי ברור שתנועת המושבים עוסקת בעבודה פוליטית. הכריחו אותי לבוא ליסעי לפני שנה. קיבלתי מכתב מהפועל-המזרחי בענין זה. נוכחתי שאין זה רק ריב משפחתי. אותו מורחלי נשא לפני נאום פוליטי מסדרה ראשונה, עם הכרה של תנועת החרות. בכל אופן לא התרשמתי. ומסוים-מה התרשמתי דוקא מאנשי ינון ומאנשי עזריקס? וגילת, ויהודיה וכו'? במוסבים אלה קיבלנו 30%, ואין ספק שנקבל סם רוב. כי אפילו אם בתוך נפשו של אדם יש נימוקים אחרים, יש בכל זאת גם יסוד אחר, ואני אינני יכול לשפוט את הנימוקים הללו.

תנועת המושבים. בליח עם המוכנות, עושה מעט פסע. ואהיה מוכן להסביר זאת בכל עת. למשל: מושב חוסן, או נחלת-סלמה. זה היה ישוב פורח בגליל המערבי, על-יד הישוב מעונה שלא הצליח. ודוקא אנו הצלחנו להקים שם ישוב פורח, בתנאים הקשים של הגליל המערבי. החלו לערוך גם שם כל מיני נימוקים. הנימוק שם היה דוקא משפחתי. הם דרשו להוציא מהמושב חבר ידוע שהיה חקלאי הטוב ביותר במקום, שהיה רשום במוכנות

ס. אולמרט:

כמתיישב מספר א' - ואילן המיעוט בכפר דרש להוציא. לא נכנענו ללחץ. תנועת המושבים בחסה באותה קדירה, דרשה אסיפה כללית. ערכתי אסיפה - וקיבלנו רוב. מה עשתה תנועת המושבים? לקחה את האנשים הללו מיד למחרת האסיפה ונתנה להם המיטות במיטור. וסי שעוטק בהתייטבות יודע טבעוד כמתיישב בהר, שהוא מקום קשה ביותר, צריך להסתפק ב-18 דונם - נתנו למתיישבים במיטור 25 דונם הסקאה. האם אין זה פסע? ובאו לנשארם ואמרו להם: מדוע אתם יושבים בחוסן? בואו לאוטק, ותקבלו יותר. ורבים מהם עברו לסס.

תנועת המושבים מסכיכה לעסות בינון טעמים שלא ייעשו. חבר הכנסת אסף אומר שהנוהג הוא פעבוד שלוסה חדשים. לקיים אסיפה שניה. וכדי ליצור סם רוב - מניאים מספחות נוספות. מתיישבים בני המושב, שאומרים עליהם שהם מתיישבים טובים, רוצים להישאר בכפר. אבל באים כלפיהם בתירווצים: אחד טרם הגיע לגיל, אחד ארום וטרם התחתן ועדיין לא הגיע לגיל, וכו'. ולאחר הדיון שהתקיים כאן בינוע שעבר הביא ביום אחד מספחות מעקיר, מספחות היושבות 12 שנה בארץ, והכניסו אותן לבתים שרענון וייץ אכר שאחד הבנים צריך לקבלם. הוציאו מסם אב עם שני בנים והכניסו לסם אנשים טטיכון בעקיר. המטורה באה והוציאה בכוח את האנשים מהבתים. והסוכנות לקחה את הפרידות וחילקה אותן בין המספחות של המיעוט שהצביעו עבור תנועת המושבים. אני חושב שאין זה לכבוד הכנסת ליצור סם עובדות כאלו תוך כדי הדיון בכנסת. ומהלכות עוד שמעות טטמועות חונות בענין זה על 15 מספחות חדשות שיובאו למקום - ובעוד שלוסה חדשים יצביעו טוב. ואז כסובן יהיה רוב טוחלט לתנועת המושבים בינון - על טהרת הדימוקרטיה.

אני מבקש אפוא לפנות לסוכנות בדרישה לא ליצור סם עובדות. לא צריך ללחוץ על הכרתם הפוליטית של האנשים על-ידי חלוקת פרידות למיעוט במושב, ולא צריך להביא מספחות מהחוץ בשעה שהסוכנות עצמה החליטה על חלוקת הבתים למתיישבים בכפר. כן יש להוציא את המספחות שהובאו מהחוץ, ולהגשים את ההחלטות של הסוכנות עצמה.

אנו חוזרים ואומרים: במסך השנתיים הראשונות יש לתת למושב טיפול בלתי-מפלגתי מסעם הסוכנות שהיא מוסד מפלגתי. אנו טוכנים גם לנוהג הקיים, בחנאי שינהג באמת כלפי כולם. אנו איננו מקבלים כיום שליחים ולא מקומות בהתייטבות החדשה. אם מפתח - אזי צריך שיהיה מפתח שיכלול את כל המפלגות. זוהי הצעתנו האלטרנטיבית, אם לא לקבל את ההצעה הראשונה של שנתיים ללא כל טיפול מפלגתי.

אנו עומדים על שנתיים. חמס חנים יהיו אסון. כי כעבוד שנתיים המתיישבים מתערים כבר במקום. כעבוד שנתיים טתחיל כבר המתיישב להסתכל סביבו, ושלוס השנים הבאות יהיו גיהנום במושב.

י. יעשיהו:

בפרוטוקול של הישיבה הקודמת קראתי מתוך דברי חבר הכנסת אולמרט: "מפלגות הקובעות היום שמוות למתיישבים להגדיר את עצמם לתוך מסגרת פוליטית זו או אחרת טכניסים גורם טטחוץ לחקלאות לתוך חיי המושב. כל מתיישב כזה חושב שאם ינתק את קשריו עם תנועה פוליטית זו או אחרת עשוי יהיה לקבל פרס, ועי"כ טוכנס גורם של אי-שקט לצד החקלאי של הפעולה". ענין זה של הגדרה עצמית הוא מושג שיש לנסות לפענחו. יש גם להכיר את החומר שמדובר עליו, וגם את ההתייטבות עצמה. חבר הכנסת אולמרט טבין את בעיות החקלאות, אל איננו טבין במידה מספקת את החומר האנושי שם, בנטינותיו ובאפיו. חבר הכנסת לבדאו לדעתי איננו טבין את שניהם. החומר האנושי הזה בא לארץ בלתי מוגדר. אני מספקק אם הוא יגיע לכלל הגדרה עצמית בטובן זה שאנו מתכוונים. המדובר הוא באנשים שמעולם לא חיו חיים פוליטיים מסס, ואין להם כל נסיון וכל יחס לזה. הגדרה פוליטית שיש להם היום - לא תהיה להם מחר. יש להם הגדרה עצמית של "כל המפלגות". אני טכיר כאלה שהיו קנאים לתנועה אחת - ולמחרת היו קנאים מונהקים של מפלגה אחרת. היום יש רוב בישוב ידוע - ומחר הוא יתהפך, ומחרתיים יטמנה טוב.

י. יסעיהו:

ואם כך הדבר - הרי בבחינת מעסוע של נצחנות יהיה לבחון זאת בכל פעם. אבל התישבות לא תהיה. אני סבור שהדרך בה הולכת הסוכנות היא דרך טובה: היא מקיפה ישובים וטוטרות לתנועות ההתישבות, לפי יכולתן לספל ולהדריך, להיות אפוסטרופוס לישובים אלה. אין עיני צרה בתנועת-החרות, ואני רוצה שגם החלק ההתישבותי שלה יספל בהתישבות. אני רואה בכך ראש גסר לסתימת הפער בין החלק הישבני בארץ-ישראל ובין "חרות". אני יודע שבסיונכם איננו קל כל-כך, למרות שהוא מועט.

היה לכם ישוב אחד - אלער, ישוב של יוצאי תימן. בקראתי להתערב בעניין. סיפרו לי שם זנועות. ברור שלא התרשמתי מהן, ולא התערבתי. בשבילי חשוב שכל ישוב יצליח. בישובים אלה יש מספר קטן בלבד של מצביעים. כדי להשיג קולות יש דרכים יותר טובות, ולכן לא טדאיגה אותי העובדה שישוב זה או אחר סיין לתנועת החרות. אבל ישוב חקלאי הוא מטרה בפני עצמה בסדינת-ישראל. 20-30 קולות בבחירות הם דבר של מה-בכך לעומת יחידה התישבותית אחת.

ואני רוצה לומר בצער רב: בבחירות לכנסת הסנייה והשלישית נגרמו ע"י הבחירות ובעיני לא מעט עזיבות בהתישבות. לא אבוא לומר: משום כך אל נעסה בחירות. דימוקרטיה היא דימוקרטיה. אבל הדבר עלה לכולנו במחיר די יקר. הרבה אנשים עזבו את מקומותיהם כתוצאה מתגרת הבחירות. אני חושב שתגרות כאלו לא חסרות בלאו הכי לישובים, ולא צריך להפוך את התגרות הללו לתגרות מפלגתיות.

עד היום לא הצלחנו לקיים מספר רב של ישובים מעורבים. זוהי עובדה. עדיין הישובים גזורים ברובם המכריע עפ"י סימן-היכר דתי. אבל גם כאן מתברר שיש ניגודים בין יוצאי סחוזות שונים. עלינו לחפש דרכים כיצד להגביר בהם את יסוד האחדות - ויסוד האחדות מגביל להגדרה עצמית. אנשים היוצאים יחד לשמירה, חיים ועובדים ביחד, וצריכים לחסוך כל פרוטה ומאמץ לטובת התבונות המשותפת במשק - אם היסוד הזה פנוגד להגדרה העצמית הרי שאינני יודע מה זו הגדרה עצמית.

היהודים הללו הם אינדיבידואליסטים גמורים - כמעט אנארכיסטים. כל אחד רוצה לעבוד ולחיות לבדו, ולא לשלם מסים. וזה קיים גם בערים. יהודים שנאו מארצות האיסלם לא הורגלו לשלם מסים. וכאשר הם צריכים לחיות במושב - יהיה המושב סיין למי שיהיה - ואם הם צריכים לשלם מסים לוועד עבור מסים, מאור, שמירה והוצאות מסותפות - אין הם רוצים לשלם. כל אחד רוצה לעצמו. וכך אי-אפשר לקיים התישבות. האם אפשר לקיים מושב מבלי שהאנשים יהיו קולקטיב כלשהו? אם להוציא את הגורם הזה של הגדרה עצמית - פירוש הדבר שכל אחד הוא מפלגה לעצמו. כל זה טובן טאליו. אך שונה המצב בעניין הדת, כי עניין הדת איננו טובן טאליו. ובעניין זה השתוממתי מאד לשמוע את דברי חבר הכנסת לבדאו. כי קשה מאד ליהודי דתי לחיות בחברה לא-דתית, בייחוד ששם כל אחד חי כמעט את חייו של השני. אין לי שום ספק שלאדם לא-דתי קשה מאד לחיות בין אנשים דתיים. הסתייכות מפלגתית היא בעיני הרבה יותר קלה מאשר השאלה של דתי או לא-דתי. כי הדת היא עניין של אמונה, של רגש ושל קנאות. ויש להבין שהיהודים הללו הם דתיים, ויש להבין שאנשים לא-דתיים - בייחוד קבוצה מאורגנת של לא-דתיים - עלולה להרוס את המושב. ולתנועת המושבים בעניין זה יש קו ברור. תנועת-המושבים איננה מפלגה. אני עוסק בהסברה בישובי-העולים, מטעם המפלגה שלי. ואני בא במגע עם אנשי תנועת המושבים, והם אינם מפא"י. יש לי נסיון עם המדריכים של תנועת-המושבים. הם מעדיפים עניני חיבון, לימוד, צרכי התישבות. את ההסברה הפוליטית הם דוחים. ובערב הבחירות הין לי התנגשויות עם בני המושבים שלא נתנו לי לבוא.

מה אנו יכולים לעשות כאשר במושבים האלה יש בקרב חלק מן הצעירים תסיסה מרדנית נגד היהודים, העוברת לפסים דתיים? אז אחד מן הצדדים עוזב - או הצעירים או המבוגרים - מסוה האוירה הדתית או הלא-דתית במקום. בסני המקרים הישוב לזקה. לכן הדאגה להשכנת שלום ואחדות בין הסתייבים עדיפה על כל מאבק של הגדרה עצמית.

י. ישיבה:

ובענין יבון: - אכלתי את הענין הזה תקופה מסוימת למדי, קרוב לשנה. אני נתמנית כבורר, ויכולתי לפסוק. אבל היה ברור לי שאם יתברר שהג'טילים ייכנסו - הזנדאנים יעזבו את המושב ואז לא יימצא מי שיעבוד במקום. מתישבים אפשר להביא, מצפון-אפריקה. לא תמצא תימנים שיבוא לחיות תחת שלטוננו של זארב. ובסופו של דבר גם הוא יעזוב את המושב - ואז יבואו מתישבים חדשים, ונתחיל הכל מחדש. אותו דבר היה קורה אילו לא היינו מכניסים את הג'טילים. אז היה זארב עוזב עם אנשיו ושוב אותה בעיה. זמן רב התחבטתי בשאלה כיצד להסכים שלום בין שני הצדדים ולהביאם לכלל הבנה ביניהם. שני הג'טילים הללו שזארב כל-כך מעונין בהם, אינם יושבים ביבון. הם תושבי ראש-העין ופעילי מפא"י שם. והסתדרות כפתח-תקוה לחצה עלי לא מעט: סיים את הענין. לא יכולתי להחליט להכניסם למושב, למרות הסימפטינות המפלגתיות שלי אליהם, כי חשתי לגורל המושב. כאשר שמעתי שאתם נכנסתם לענין - נודעזעתי. כי זה מחריב בידועין את המושב. למה לכם הענין? האם זוהי הגדרה עצמית? האם זארב הוא איש "חרות"? אינני אומר שהוא איש מפא"י. הוא איש מושב מסוים - והנח לו. תקים מושבים חדשים - יש עולים ויש אדמה בארץ-ישראל. תסקיע את מרצן בהם. ענין יבון הוא הוכחה מובהקת כיצד לא צריכות מפלגות לרכב על הסוס הזה של חיכוכים פנימיים במושבים. לפי דעתי זהו פשע שהורס את ההתיישבות. אין זה מסרת את הדימוקרטיה, לא את ההגדרה העצמית ולא את הצדק. אני תוסך בכך שאתם תקימו מושבים - ואני חושב שטאפשרים לכם זאת לפי יכולתכם. כשיגיעו הבחירות - כל הישובים פתוחים לפניכם. אז תסבירו להם במי הם צריכים לבחור. עברו הבחירות - אני טעיד על עצמי שבהרבה ישובי תימנים שאני מעורה בהם הצביעו בעד מפלגות שונות ואיש לא בעש או נוזף מסום שהצביע בעד מי שהצביע. אחרי הבחירות חוזרים החיים לסטולום הסדיר, כי המושב הוא העיקר ולא הבחירות שבהן הצביעו האנשים פעם כך ומחר אחרת.

מר אדמוני: אינני רוצה להיכנס לשאלת ההגדרה בשלב הראשון, כיצד ניתנת מושבת לתנועה התיישבותית. הענין העיקרי הוא שלב-הביניים, שהרגע הראשון סמתישב בא למסק, ואנסה להגדיר עד איזה שלב הוא צריך להיות בטיפול חיצוני, שלב של ביסוס מסקיע. כשסביע המושב לשלה הזה - חדל הטיפול הראשון של המוסדות המתישבים. אין ספק שבמסך תקופת-הביניים - השונה לגבי מסקיע שונים לפי אפשרויות המתישבים השונים לקבל את המטען הרוחני והמסקיע שניתן להם - אסור שתהיה התרוצצות כלשהי בתוך הישובים. אנו מבוזזים זמן רב צריך להיות מוקדש לפעולות קונסטרוקטיביות בישובים כדי להשלים בין משפחות שונות ובסכסוכים פוליטיים שונים. בעיקר מדאיג אותנו הדבר בתקופת בחירות. כספים רבים הלכו לאיבוד בגלל חברים שעזבו לאחר הבחירות, וגם המרץ באותם מקומות זורם לאפיקים לא רצויים.

תקופת-ביניים זו חייבת להיות תקופה של קבלת חינוך התיישבותי וחברותי כדי שהאנשים יוכלו לדעת את הדברים האלמנטריים ביותר של חיי מושב - לחרוש ולזרוע.

אני חושב שללא תנועות אי-אפשר יהיה לעשות את העבודה. אני מעריך מאד את העבודה של כל התנועות בכל הישובים. אנשי התנועות נותנים את החינוך הרוחני והחברותי, ולא תמיד אנשי המחלקה התיישבות יכולים לתת זאת. יש גם דברים מיוחדים שרק אנשי תנועה יכולים לתת - וגם חבר הכנסת אולמרט הזכיר זאת.

כל המקרים, ללא יוצא-מן-הכלל, שהיו בהם סכסוכים כאילו-פוליטיים בתקופה שבין הבחירות להיום, היו כולם על רקע משפחתי - אם זה אחוזם, יבון, ישיע או כל מקרה אחר. לא היה שם שום ענין של הכרה כלשהי שנתגלתה אצל האנשים. ובסנים מן המקרים הבולטים, החברים שעברו כאילו לספגה אחרת עברו דרך כמה מפלגות עד שהגיעו לאן שהגיעו. אם בישיע עברו מהפועל-המזרחי דרך חרות למפא"י, ואם במקומות אחרים - תוך מספר ימים. ולפי ידיעה שנתקבלה זה עתה מיבון, הרוב מאתמול להיום נשתנה שם. אין להתחס ברצינות להגדרה העצמית של המתישבים. (מ. אולמרט: אולי השפיעה ביבון המסורה או הפרידות?) כמו שעצם הכניסה של תנועת-החרות לשם השפיעה - כן השפיעו אולי גם דברים אחרים. בדקנו את הדבר היטב, כי רצינו להיפטר מטענות הענין הזה אחת ולתמיד. בכל המקרים, ללא יוצא-מן-הכלל, הענין הוא משפחתי, סיבות של רצון להשתלט בכפד או לקבל יותר.

א.ב.

מר אדמוני:

במידה שתימצא אפשרות שהוועדה הזאת תגיע לכלל מסקנות שמפלגות לא יתערבו ואנשים ידעו שלא ייענו אם ירוצו למפלגות - אין ספק שהדבר יעזור לפתרון הבעיה והאנשים ינסו למצוא את הפתרון בתוך המקום. אם זארב היה יודע שאיש מהחוץ לא יספל בו - העניין המספחתי הזה היה יכול למצוא את פתרונו בתוך הטושב. הוא הדין באחוזם וביסעי. היתה לי דוגמא במסען שם מעל ראש הכפר בתפקידו. הסירו אותו מתפקידו - ולמחרת הוא נעשה איש הפועל-הסודי ובאו אלינו בתביעה כי פגענו באיש הזה ששום שהוא דתי. והאיש הזה גנב חצי טון או טון של זבל חיטין גם זארב אינו נקי ויש לו מעילה של כ-600 ל"י. אני רוצה שיהיה ברור שהעניינים הללו אינם עניינים על רקע פוליטי. אין מפלגה אחת נקיה מזה. כולן עסקו בעניין זה בתקופה מהבחירות ועד היום. במידה שכולן תתלקנה מהעניין - יביא הדבר טובה רבה לישובים.

תקופת הביטוס טובה לגבי הישובים השונים. אמצעי הייצור למסקים ניתנים גם כן בהתאם לאפשרותם לקבל זאת. אם יש ישובים מפגרים - הם מפגרים גם מבחינה חברתית וגם מבחינה של אפשרות לקבלת אמצעי יצור. וזה תקופת הביטוס לוקחת יותר זמן. שום תנועה לא תינתן לאפליה באמצעי הייצור. אלה ניתנים לטי שיכול לקבל אותם, ללא כל כוונה של השלטות. ואיש אינו יכול לומר שמסק כלשהו קופח מבחינה זו.

תקופת הביטוס הזאת נמשכת בין חמס לשבע שבועים. אז עוזבים אותנו המסקים ומגיעים לשלב של התגבשות פנימית-חברתית ומסקית ידועה, ואז מגיעה התקופה שהם יכולים ומסוגלים להחליט בעצמם למי הם שייכים.

אשר להגדרה העצמית של חברים ופתיחת תאים מפלגתיים - הגדרה זו של חברים בודדים בכפר - איננו יכול להביע בעניין זה דעה מוחלטת בשם המחלקה להתיישובות. אבל עניין יבון התחיל מפתחת תא-מפלגתי. תנועת החרות, באמר לי, תעסוק רק בעניינים פוליטיים ולא בעניינים המסק. התברר שבמקום נמצא מדריך קבוע, המדריך את קבוצת אנשי "חרות" במקום, ומעניין של תא מפלגתי נהפך העניין לעניין של הרס הכפר. חצי כפר נשמע ומקבל הוראות אחרות ונוהג בנהג אחר. זה יביא בלי ספק להרס הכפר.

יבון היא דוגמא בולטת לפעילות פוליטית חפזית. נכנסה תנועה לטיפול בכפר, מבלי שלאנשים היה בכך עניין פוליטי אלא מספחתי בלבד. אנו מטפלים בעניין זה כבר שנתיים כדי שלפחות אחת מסתי החסולות לא תעזוב את הכפר. על סף פתרון הבעיה נתפסה אחת המספחות בעניין המפלגתי - ונתעורר מה שנתעורר. הבירור של רענן וייץ לא נתקבל ע"י אנשי זארב. עכסיו לפתע הם מקבלים אותו. אבל אילו היו מקבלים אותו אז - כל עניין יבון היה מסתיים בסקט. היו נכנסים בניי, וגם אנשים מהחוץ, והכל היה עובר בסקט. בבירור סוכם שיוכנסו גם מספחות מהחוץ וגם בניי - ואנו פועלים לפי הבירור. (ס. אולמרט: זה לא נכון). אני סודיע לך שהבניי שהובטח להם להיכנס לבתים - יוכנסו לבתים. יש שני בתים ריקים, ויש בתים נבנים. ההוראה הברורה שנתנו לגופים המבצעים שלנו היא לקיים את ההסכם של רענן וייץ ככתבו וכלשונו.

אשר להוצאה מהבתים: - הפליטה היתה לבתים מיושבים. שתי המספחות הפולסות הן מספחות שהיתה להן קודת-גג בכפר.

האחת גרה בבית ציבורי וחיכתה לבית סלה. והשניה גרה אצל מספחה בבית סוגדל, וחיכתה אף היא. לא היה זה אפוא עניין של "קודת-גג". המספחות לא הוצאו בכוח, ניתנה להן ע"י המסטר אדנה של 48 שעות. לאחר מכן ביקשו אותם להוציא כל ג' - את המטה שלו, וכאשר סירבו - הוציאה המסטר את המיטות. לא היה שום שימוש בכוח. נעצרו שתי המספחות הפולסות פלנס אח אחד שהודיע לקצין המסטר שהוא רוצה להיאסר עם אכיו.

זוהי פרשת יבון, ואני חוזר ואומר: במידה שהקבוצה הזאת. היתה רואה שהמוצא היחידי עבורה הוא לקבל את המסקנות של הבירור שלנו - עניין יבון תוך שבוע או חודש היה שקט לחלוטין.

ד. חזני:

יש לי הצעה לסדר: שלא נראה את הביטור הזה כבשל לסיכומים, וזה משני טעמים. הענין החדן של העברה מזרם לאם עדיין איננו בשל די צרכו, ולדעתי יש צורך במחזור שני של ביטור. אבל העיקר הוא במה שלא נדון. ענין הגדרת המועמדים להתישבות לא נדון בוועדה, ואני מתנגד בענין זה לחבר הכנסת שורש שטציע לא לדון בו בכלל. המטלה התחייבה להודיע בענין הגדרת המועמדים להתישבות, בעני הזכות של הגדרה עצמית למועמד להתישבות ולארגון מועמדים להתישבות שיוכל לבחור לו מסגרת כרצונו. התחייבות זו כלולה בסעיף 5 של קווי-היסוד של המטלה. הנוהג הקיים של התישבות לפי אחוזים הוא בניגוד לזכות ההגדרה העצמית של העולה. צריך אפוא להיות דיון עקרוני לפחות על ענין זה.

היו"ר י. ריפתי:

אין לי בסחון שהענין שצורה חכר הכנסת חזני זהה עם השאלה שהועברה אלינו ע"י הכנסת. בתוך הדיון אינני מגביל איש. אבל לא אסכים לסחוב ענין שהכנסת מעבירה אלינו במסך חדשים רבים.

י. שופמן:

אני מציע שהוועדה תפנה לסוכנות שתאמור על הסטטוס-קוו בכפר יבון כפי שהיה ביום הדיון בכנסת, עד לסיום הדיון.

ש. שורש:

אינני מתנגד להקדיש דיון מיוחד לענין ההגדרה העצמית או לדרכי הקצבת הנקודות וארגון מתישבים חדשים. אני רק מתנגד לכרוך שתי בעיות קשות ביחד. כאן עלינו לדון על הנושא הקונקרטי הזה - ודומי להנושא הזה בשל להחלטה ולסיכום.

הרחלס:

לדחות את הסיכום ואת קבלת ההחלטות בשאלה שהועברה ע"י הכנסת לאחת הישיבות הקרובות.

היו"ר י. ריפתי:

בישיבה הבאה נדון במס-עסקים, וגם בחוק היתרי-יצאה.

(הישיבה ננעלה בשעה 11.20)